

{בדין קטן הרואה קרי}

לד, ב אמר ר' יוסף וכו' בעי ר"ל ראייה ראשונה של קטן מהו שתטמא במגע וכו'. והספק בנוי על דברי הגמ' לעיל דף לב, ב דקטן פחות מבן ט' אין לו טומאת קרי אבל יש לו טומאת זיבה, וראייה ראשונה כל המקור שהוא טמא הוא מהיקש לקרי, וא"כ אפשר כמו שאין לו טומאת קרי ה"ה אין לו טומאת זיבה בראייה א', ולמסקנא נפשט מהיקש לגדול דטמא.

והנה, לעיל (לב, ב) הבאנו דעת הראב"ן ויראים דס"ל דגם קטן פחות מבן ט' מטמא בקרי, וכן הוא במג"א (תנז, ז) וכולם תמהו עליהם מדברי הגמ' לעיל, וכן ק' מגמ' כאן דמפורש דאין לו קרי ולכן הו"א דגם אין לו ראייה ראשונה של זב, ע"ש בחק יעקב ודגול מרבבה.

ולעיל הבאנו מהרבה אחרונים ליישב [ע' מי נפתוח אמנה לז, וחסדי דוד פ"ק דכלים וכ"כ במנחת חינוך (מצוה קפ אות ב) בשם ספר חק יוסף] דגם הם מודו דהקרי עצמו אינו טמא ורק הקטן טמא מדין רואה. וכתב הברכי יוסף (או"ח סי' תנז) והגר"ש קלוגר במי נדה דלפי"ז מדוקדק מאד לשון הגמ' לפנינו דכל הספק הוא מהו שתטמא במגע, ובאמת כפשוטו הנידון הוא גם עליו על הגברא אם הוא טמא בראייה א', ולמה איירי בטומאת מגע של החפצא של הזיבה. ולדבריהם א"ש, דהקטן עצמו לעולם טמא, וכל הנידון רק על החפצא, דהקרי עצמו אינו מטמא במגע, והנידון על זיבה ראייה א' אם מטמא במגע או לא, וא"ש לשון הגמ'. ובאמת בספר חוסן ישועות כתב לדקדק בלשון רש"י דל"ג במגע, דמפרש הנידון כאן על הקטן עצמו, וא"ש דלא כראשונים הנ"ל, וג' הגמ' לפנינו א"ש לדברי הראשונים הנ"ל.

{האם קרי תלוי בספיקת הגמרא של זיבה אם הוא בכלל מעינות}

ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא וכו'. ופירש"י דכל אדם אינו טמא עד ראייה ב' והדרשה בסמוך של זובו טמא הוא קאי על זב בעל ב' ראיות. [ודלא כ"א ברש"י דכל אדם טמא בראשונה מכח הק"ו ומצורע ליכא לק"ו, ורש"י דחאו דאינו כן ובעלמא טהור במשא ורק טמא במגע דהוקש לקרי].

ויסוד ספיקת הגמ' אם זיבה הוי מעיין או לא, ותוס' בתי' א' פירשו כפשוטו דהוא ספק אם מתעגל ויוצא, והגמ' להלן (נו, א) דזובו אינו מתעגל היינו צד א' בגמ' כאן. וכן משמע בלשון רש"י (לה, א) דהספק במציאות אם דומה לרוק. אבל בתי' ב' כתבו דאינו מתעגל ומ"מ אפשר בכלל הריבוי של מצורע למעיין זה של זיבה כמו זב נתקבה דזובו טמא, ע"ש.

והנה, כל הנידון בסוגיא בראייה א' של זיבה, ומה עם סתם קרי, האם אותו נידון במצורע שראה קרי האם ש"ז מעיין כרוק או לא.

ובאמת בב"ק (כה, א) יש מחלוקת בין ר"א ור"י אם ש"ז של זב מטמא במשא, וע"ש טעמיה דר"י דמטמא במשא מדין צחצוחי זיבה. ועוד דנו שם ללמוד טומאת משא ק"ו מרוקו ותלוי שם במחלוקת ר"ט ורבנן אם אמרינן דיו היכא דמיפריך ק"ו, ע"ש. ומבואר עכ"פ להדיא דאין צד לטמא מדין מעיין, ובע"כ כל הנידון כאן רק על זיבה ולא על קרי. [וע"ש בתוס' דבע"כ הגמ' כאן דמספק"ל אם במצורע מטמא לית ליה ק"ו מרוקו, ע"ש].

ובאמת רש"י להלן (נו, א) כתב דש"ז נמי מתעגל כמו רוק וכו', ע"ש. משמע דיש לו דין מעיין. אך כתב שם המהרש"א דבע"כ יש עוד תנאי של חוזר ונבלע, וש"ז אפי' מתעגל מ"מ אינו חוזר ונבלע, ע"ש. וא"כ א"ש דש"ז אינו מעיין והנידון כאן רק בזיבה.

ואגב יש לציין ללשון רש"י בחולין (פח, א) משמע דקרי הוי בכלל מעינות וצ"ע מכאן, ובכלל לשון רש"י שם מוקשה דמשמע דיש דין מעינות בכל אדם טהור, וצ"ע.

{האם למסקנא זיבה הוי מקום מעיין ונפק"מ}

למסקנת הגמ' אמר אביי דלר' יוסף דלא בעי לזכר לקטן א"כ נתרבה משם מעינות ושם הוקש לזב גמור ומטמא במשא מכח היקש זו. ובאמת כפשוטו לא נפשט עיקר הנידון אם הוא מעיין או לא, אלא דממנ"פ מטמא במשא מדין היקש של מצורע לזב. [ובתוס' הקשו דלפי"ז בעינן היקש זו ללמוד דמטמא במשא ואיך אייתר לעיל לב"ה ללמוד דין מעינות של דם טהרה במצורעת, וכה"ק בחי' הר"ן. ותמה רעק"א בגליון הש"ס דהרי עיקר הספק לא נפשט, ורק אמר אביי דממנ"פ הדין אמת דמטמא במשא, ואה"נ לב"ה שם מוכח דלא בעינן קרא ללמוד טומאת משא אה"נ יהיה מוכח דס"ל דמקום זיבה מקום מעיין].

וכ"ז נפק"מ לדינא עדיין בבוועל נדה דבתורא"ש לעיל (לג, א) הוכיח ממעשה בגמ' (לג, ב) דיש לו מעינות, וא"כ יל"ע האם ראייה א' של זיבה מטמא במשא, והוא אין לו היקש לזב גמור. וע' תורא"ש כאן (ד"ה אלא

פשיטא) דעיקר ספיקו של ר' יוסף כולל נמי לבועל נדה, וזה לא איפשט למעשה. וע"ע בחזו"א (קכ, יט) עוד נפק"מ.

ולמעשה ברשב"א נמי מבואר דלמסקנא נקטינן דאינו מעיין ורק יש ריבוי, והוא כפשטות התוס' והר"ן ודלא כקושיית רעק"א, ולרעק"א באמת לב"ה נפשט להיפך דהוי מקום מעיין. ולמעשה גם הרמב"ם (מו"מ א, יג) פסק לדינא דראייה א' של מצורע מטמא במשא, והרי הארכנו לעיל דדעת הרמ' דמצורע אין לו מעיינות, וצ"ע בכל הסוגיא כאן דהספק הוא רק אם מקום זיבה הוי מעיין אבל פשוט דמצורע יש לו מעיינות, וצ"ע, ע' חי' אנשי שם לעיל. ועכ"פ הא מיהא מבואר ברמ' דלדינא מטמא במשא ובע"כ הגזה"כ לא שייך כלל למעיינות אלא דמטמא כזב, הגם דבכלל מצורע אין לו דין מעיינות להרמ', וע' זכר יצחק (סי' מג בסופו) דלרמ' מדין זיבות מטמא במשא ולא מדין מעיינות, וע' בזה באורך בחי' ר' לייב מאלין ח"ב סי' סז.

{חידושו של ר' הונא בראייה ראשונה באונס}

אמר ר' הונא ראה ראייה א' באונס מטמא שואמר וכו' והוקש לש"ז והתם באונס כמו כן בזיבה. והנה, דין זה של ר"ה לטמא ראייה באונס יש לדון בג' דינים שונים, חדא, לעיקר ראייה זו עצמה אם הוא והזיבה טמא או לא. שנית אם אח"כ ברואה ראייה ב' האם נחשב כבעל ב' ראיות לטומאת ז'. וג' אם אח"כ ראה עוד ראייה ג' אם חייב קרבן.

ומבואר בגמ' דר"ה מחדש דטמא מיד באונס, וכן מצטרף לטומאה בראייה ב', אבל לא לקרבן, דאם ראה עוד ב' ראיות בלי אונס אינו חייב קרבן, דהא' היה באונס. וצ"ב מ"ש דמצרף לטומאה בראייה ב' ולא לקרבן בראייה ג'.

וכתב התוי"ט (זבים פ"ב מ"ב) דכל מקורו של ר"ה הוא ההיקש לש"ז, והרי בקרי ליכא קרבן, וא"כ לגבי קרבן לעולם יש דיו, דלא מצינו כח של טומאה באונס לקרבן, ולכן רק לטומאה מהני באונס מהיקש לקרי ולא לקרבן.

אבל הרש"ש כאן הקשה עליו דסו"ס גם טומאה זו בב' ראיות ליכא בקרי, דהתם רק טומאת ערב ובזיבה בב' ראיות טמא טומאת ז', וכמו דליכא קרבן כמו כן יש דיו לדין טומאת ז'.

ולכן פ' באופ"א דיש ב' פסוקים, יש היקש של זב לקרי בפסוק של זאת תורת וכו' והתם קאי על זב בעל ב' ראיות וכמו שפירש"י לעיל. ואילו הפסוק לחיוב קרבן הוא מזב את זובו לזכר ולנקבה, והתם באמת לא הוקש לקרי, ולכן לגבי קרבן אינו בכלל, ורק בראייה ג' או ד' יש ריבוי מנקבה לטומאת אונס, אבל אינו מצטרף לטומאת קרבן.

{האם ראייה א' גורם הטומאה או הקרבן}

שם. הנה יש לחקור בעיקר גדר דין טומאת ז' בב' ראיות האם ב' הראיות הם גורמים לטומאה, או באמת רק הב', ורק בעינן הא' דהב' הוא הב'. וכן יל"ע בג' לקרבן, האם כל הג' מחייבים הקרבן, או רק הג' ורק בעינן ב' לפני זה דאז הג' יש עליו שם ראייה ג'.

והנה, בגמ' להלן (לז, א) מספק"ל לרבא אם אשה סופרת ז"נ לזיבה, וראתה דם קושי מחמת לידה, האם ראייה זו סותרת, והספק הוא האם כל דם סותר ודם זו מטמא בעלמא וסותר, או רק ראייה הגורם לזיבה סותר, וכאן אינו גורם לזיבה, דדם קושי אינו גורם זיבה. ואמר אב"י דראייה באונס יוכיח, דמבואר בסוגיין דראייה ד' באונס ודאי סותר לכו"ע, ואעפ"כ ראייה באונס אינו גורם לטומאת זיבה, הרי לא בעינן גורם אלא דם טמא.

והקשה שם התוס' הרא"ש הלא לר' הונא כאן גם ראיית אונס הוי גורם לזיבה, דמצורף לטומאה בראייה א' באונס. וכתב דאה"נ ובע"כ אב"י שם לית ליה דר"ה, ע"ש. [וא"ש לפי"ז השמטת הרמ' שלא הביא דברי ר' הונא וי"ל שפסק כאב"י דפליג, וע' או"ש (מחו"כ ב, ה) דבירושלמי (מגילה א, ח) דלא כר"ה].

אך בחידוד הלכות וכן בחזו"א (סי' קכא ס"ק יז) כתבו דאפי' לר"ה י"ל דאין זה בכלל גורם טומאה, דאה"נ לר"ה מצורף לטומאה, מ"מ אין ראייה הא' הגורם, אלא ראייה ב' בלבד, ורק בעינן ראייה א' דראייה ב' יש עליו תורת ראייה ב', ולמעשה אין ראייה א' הגורם כלל, ולכן לא מצינו ראיית אונס גורם טומאה, דראייה ב' באונס אינו טמא דבודקים אותו לטומאה.

ומבואר לכאורה בתוס' הרא"ש דס"ל דשני הראיות יחד הם הגורמות לטומאה ולכן לר"ה ראיית האונס נחשב כגורם טומאת זיבה.

ולכאורה לפי"ז ה"ה לגבי קרבן נחשב ראייה א' כגורם. אבל לכאורה זה נסתר מגמ' מפורשת בכריתות (ח), (א) וכבר הוכיח הגרי"ז בספרו על הרמ' (מחו"כ פ"ג) דלגבי קרבן אין ראייה א' בכלל, דמבואר שם בגמ' דבראיות זיבה לפני הזמן שיצא לחיוב קרבן אינו ראייה לזיבה, ומ"מ ראייה א' בלילה וראה ב' ביום חייב

קרבת. וביארו שם דראייה א' א"צ להיות בזמן חיוב דאינו אלא ראייה של קרי וש"ז וכו', ע"ש. הרי להדיא דסיבת הקרבן אינו מכח ראייה א' אלא ב' וג'.

וא"כ כפשוטו ה"ה לגבי טומאת ז' אין הא' בכלל הגורם אלא ראייה ב' בלבד, אבל בתוס' הרא"ש מבואר דלגבי טומאה ראייה א' הגורם ולגבי קרבן אה"נ אין ראייה א' בכלל, וצ"ע עוד.

ובעיקר הנידון יש לציין למחלוקת ב"ש וב"ה ריש זבים אם ראה ראייה א' וטבל והעריב שמשו וטהור, ואח"כ ראה עוד ראייה דב"ש ס"ל דטמא עכשיו למפרע, וכפשוטו היינו דראייה א' נמי בכלל טומאת זיבה, ואפי' ב"ה שם דפליגי כתב שם הגר"א (בביאורו לתוספתא ריש פ"א) דהיינו רק לטומאה חמורה אבל לטומאה קלה טמא למפרע, משמע נמי דראייה א' מישך שייך לטומאת זיבה של אח"כ וכמבואר בתוס' הרא"ש ודלא כמש"כ החידוד הלכות וחזו"א, ויל"פ.

המשך הסוגיא ע"ב במחלוקת ב"ש וב"ה בדם טוהר בשיעור הבעל"ט.